

Փրկիչն է բացել իւր Հոգին մեզ ժառանգութիւն թողնելով։ Այսօր ևս Հոգւոյ գործունէութեան տապարէջը և արտայայտութեան նշանները նոյնն են, ինչ որ երեան եկան յանձին Տիրոջ Օծեալի։ ամէն տեղի ուր աղքանները միիթարութիւն են դանում և հոգեկէս անկարօս զգում իրենց։ ուր ճշմարիտ բարյատկան կեանք է զարգանում և մարդիկ փախում են խաւարից, լուսոյ մէջ գործում։ ուր թօթափում են մեղքի բռնութեան շղթանները և ազատութիւն դանում բարին անելու։ ուր ներքին վերքեր բռնութեամ են և վիրտուորը համարձակութիւն է ստանում կրկին ոտքի կանգնելու, հրապարակ ելնելու։ ուր խաղաղ, երջանկաւէտ նոր օրերի հով է շնչում՝ այնտեղ Աստուծոյ Հոգի կայ և ամէն որ, որ Աստուծոյ Օծեալի անունն է կրում, քրիստոնէութեան զրոշմն ունի ձակատին, պարտաւոր է սնուցանել իւր մէջ և զօրացնել իւր շուրջը այդ Հոգին։

ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐՈՅ ԿԵՇԵՐ

Ս. ԳՐԱԴԻ ՄՀՃ. *

* Զ.ի վասն արդարոյ հազիւ որ թէ մեռանիցի, այլ վասն բարոյ թերես համարձակուցի որ մեռանելու (Հռոմ. Ե. 7)։

Ի նկատի պէտք է ունենալ, որ Պօղոս առաքեալը առ Հռովմայեցիս զրած թղթի մեծ մասը նուիրել է այն գաղափարի պարզաբանութեան, թէ մենք առ Քրիստոս ունեցած հաւատով ենք արդարութիւն ձեռք բերում։ իսկ այս խօսքերով մի կողմանակի օրինակ է բերում, ապացուցանելու համար, թէ որշափ վստահ պէտք է լինենք Աստուծոյ ողորմութեան վերայ, քանի որ Նա այնպիսի մեծ

սէր է արտայայտել գեղի մեզ՝ թոյլ տալով Քրիստոսին մեռնել մեղաւոր մարդոցս համար։ Օրինակին ուրիմն պէտք է ծառայէր բերուած զոհի մեծութիւնը շեշտելու։ բայց մեկնարան ները մինչեւ այժմ այնպիսի որոշ բացատրութիւն չեն կարողացել տալ որ այդ նպատակին ու խօսքի կապակցութեանը կատարելապէս յարմարուէր։ Կարծիքների գլխաւոր տարրերութիւնը նորա վերայ է, թէ «բարւոյ» բառը յունարէնի մէջ արական պէտք է ընդունել թէ չէզոք։ այսինքն՝ մարդու թէ իրի համար առուած։ Ներկայում մեծ մասամբ չէզոք մտքով են առնում և մեկնում այսպէս, հազիւ թէ արդար մարդու համար մահ յանձն առնէ մէկը, բարի զործի համար զուցէ զրանուի մէկը, որ համարձակութիւն ունենայ մեռնելու։ Այս գէպքում Առաքեալի միտքը պէտք է եղած լինէր պարզել։ որ եթէ մենք արդար ինիքնը՝ Քրիստոսի մահը նշանակութիւն չէր ունենայ, որովհետեւ արդարն առանց այն ազատ է Աստուծոյ բարկութիւնից, ազատարի պէտք չունի. բայց մենք արդար չինք, ուսաի Քրիստոս իւր մահով մի բարի զործ կատարեց՝ փրկութիւն, յաւիաենական կեանք ձեռք բերաւ մեզ համար։ Սակայն այսպիսի թոյլ պատճառաբանութիւն գտուար է վերազրել Պօղոս առաքեալի պէս ազգու և կորուկ լիզուով խօսողի։ այլտեղ պակասում է այն հակադրութիւնը, որ խօսքի կապակցութիւնից ինքն ըստ ինքեան պէտք է հետեւէր, և կամայական է երկու զուգահեռաբար զործածուած բառերից մէկը մարդու համար ընդունել, միւսն իրի։ Հատ իս պէտք է այսպէս հասկանալ. սովորական կեանքի մէջ տեսնում ենք, որ արդար մարդու փօխարէն, որչափ և նորա արդարութիւնը ակնյայտնի լինի՝ զժուար մէկը իւր զլուխը զնէ, լոկ արդարութեան սիրուց, կի կարող է պատահէլ, որ բարի մարդու համար, նորանից ընդունած բարիքները աչքի առաջ բերելով և երախագիտութեան զգացումից զրդուելով՝ կեանքը զոհէ։ բայց Քրիստոս որ մարդկանցից ոչ մի բարութիւն չէր տեսել և արդարութեան մի զիծ անգամ մեր մէջ չէր զլունում՝ ինչ ուրիշ զրդիչ կարող էր ունենալ իւր մեծ զոհաբերութեան համար, եթէ ոչ

* Տես «Արաւած» հ. թ. եր. 373։ Այս յօդուածը շատ երկար ու ձանձրացուցիչ լիրական համար՝ բողնում ենի Հայոց Գալիքամաշեանի միւս հացումները և վերացնում ենի՝ բացատրելով այս անգամ եւս առաջել. բորերից առուած կետեր։

անհուն, մեր աշխարհի հասկացողութեամբ անըմբռնելի աստուածային սէրը, որ մեղաւոր մարդկութեան վերայ տարածուելով մեղանից իւրաքանչիւ բին զստահութիւն է տալիս Աստուծոյ գիտութեանն ապաւինելու և համարած լինելու, թէ հակառակ մեր մեղքիրին և չարութիւններին՝ Նա մեզ կարգարացնէ և իւր սիրոյն արժանի կկացուցանէ:

«Զի սուրբ է այրն անհաւատ կնաւն, և սուրբ է կնն անհաւատ արամին. ապա թէ ոչ որդիքն ձեր պիղծ են, բայց այժմ սուրբ են»: (Ա. Կորնթ. է. 14.)

Այս խօսքերով Առաքեալը հաստատում է, որ երբ հեթանոս ամուսիններից մէկը Քրիստոնէութիւն է ընդունում՝ չպէտք է միւսի հետ ունեցած ամուսնական կապը խղէ, պիղծ համարելով նորան, որտվհետեւ սուրբն է իւր սրբութիւնը հաղորդում բոլոր իւր հետ շըփումն ունեցողներին, և ոչ ընդհակառակն, Դորան ապացոյց է բերուում այն հանգամանքը, որ Քրիստոնեայ ծնողները իրենց զաւակներին պիղծ չեն համարում, ընդունելով որ երբ իրենք մլրտուեցան և սրբուեցան՝ պի սրբութիւնը նոցա վերայ ևս անցնում է, Ժամանակակից մեկնաբաններն այս խօսքերից եղրակացրել են, թէ ուրեմն առաքելական շըձանում մանկանց մլրտելու սովորութիւն չկար և յիրաւի այդ սովորութիւնը գոնէ ընդհանուր եղած պէտք է չլինէր, այլապէս այս ապացոյցը զօրութիւն չէր ունենայ, բայց այդ հակառակ չէ Յովհաննու աւետարանի՝ միթէ ոչ ծնցի ի ծրոյ և ի չոզւոյ, ոչ կարէ մտանել յարքայութիւն Աստուծոյ խօսքերին, որովհետեւ վծիուը մնում է վծիու, սուրբ կոչուելու և երկնքի արքայութիւն ժառանգելու համար անհրաժեշտ է չոզւով և ջրով մլրտուած լինել, եթէ մլրտուած ծնողների սրբութիւնն անցնում է իրենց որդուց վերայ, չի նշանակում հարկաւ, թէ մլրտութեան ամբողջ շնորհն անցնում է, և այլևս նոցա մլրտելու հարկ չկայ, այդ գէպքում Քրիստոնեայ ամուսնի միջոցաւ հեթանոս կողակիցն ևս Քրիստոնեայ պէտք է գարձած լինէր, որ աներեւակայելի է: Խօսքն այստեղ այն խարականութեան մասին է միայն, որ դնում էին հրկաներն՝ զգուշանալով շփումն

ունենալ որևէ անսուրբ համարուած առարկայի կամ մարգու հետ, այդպիսի խտրականութեան օրէնք Քրիստոնէի համար Առաքեալը չի ընդունում իսկ թէ Քրիստոնեայ ծնողների որդիքը մլրտուում էին՝ գժուար է կասկածել, ինդիր կարող է լինել միայն հասակի նկատմամբ, երեխ այն համայնքներում որ առաքեալն աչքի տռաջ ուներ, չափահան աչքի տռաջ ուներ, չափահան լինելուց յետոյ էին մլրտուում, բայց այդ չի արգելում ենթադրելու որ ուրիշ տեղեր մանուկներին մլրտելու սովորութիւն սկզբից և եթ եղել է, Մեղ այսչափ միայն յայտնի է, որ այդ սովորութիւնը ընդհանուր էր երկրորդ գարի վերջերին, և միայն սակաւամիւ բաղսողողները կային նորա դէմ, դոցա փասան էլ այն չէր, թէ նորամուտ սովորութիւն է այդ, կամ առաջ չի եղել:

«Ընկալան կանայք ի յարութենէ զմեռեալս իւրեանց, Կէսք կոչկոնցեցան, և չկ' ևս ընկալեալ զիրկութիւն, զի լաւագոյն յարութեանն հասանից են»: (Երբ. Ժ. 35).

Հին Կտակարանի մէջ աչքի ընկնող օրինակեի հաւատացողների շարքում այստեղ յիշուած կանայք, որոնց մեռեալները յարութիւն են առել և նոցա գիրկը գարձել՝ ուրիշ ոչ են ամենայն հաւանականութեամբ, բայց եթէ Սարեփմայի այրին (Դ. Թագ. Ժ. 17 շ.) և Սօմնացի կինը (Դ. Թագ. Դ. 17 շ.): Դոցա չեա համեմատած է ապա մի ուրիշ կին, որի եօթն որդիները մի առ մի սաստիկ տանջանքների ենթարկուելով նահատակուեցան ու արհամարհեցին այն պիրկութիւնը՝ այն աշխարհային կեանքը իւր բարիքներով, որ նոցա առաջարկում էին. բայց նոցա մայրը համոզուած էր, որ նոցա մի աւելի զեղեցիկ և խական յարութեամբ իւր գիրկը պէտք է դառնան, որ նոցա պէտք է զանէ մի նոր երանաւէտ կեանքի մէջ:

«Եւ ամենայն հոգի, որ ոչ խոստովանի զՅիսուս Քրիստոս մարմնով եկեալ, չէ նա յԱստուծոյ, և այս նեռին է, զորմէ լուարն եթէ գալոց է, և արդէն իսկ յաշխարհի է»: (Ա. Յովհ. Դ. 3.)

Յովհաննէս առաքեալը զրում էր այնպիսի մի ժամանակ, երբ Քրիստոնէական համայնքի մէջ ներս էին սովորել արդէն կեղծ քա-

բողիները որոնք անունով միայն քրիստոնեաց էին, ցոյց էին տալիս իրրե թէ ու Հոգին խօսում է իրենց մէջ, բայց իրօք արտաքին աշխարհից բիրած կամ իրենց չար հոգւոյ ծըռնուդ մոլորութիւններ էին տարածում Ռուսի տառեալը մի նշան է տալիս հաւատացիալներին, որով պէտք է կարողանային Աստուծոյ Հոգւով ներշնչուածներին խարերանիրից որոշել, այդ նշանն է Յիսուս Քրիստոսին մարմնով եկած խոստովաննել, այսինքն դաւանել թէ Աստուծոյ Որդին մարմին է տակել յանձնին Յիսուս Քրիստոսի ով այդպիսի համազմամբ չի հանդէս գալիս՝ չի կարող Աստուծոյ Հոգի ունենալ, որովհետեւ մարմնով յոյանուած Քրիստոսն է այդ Հոգին աշխարհ ուղարկել. իսկ ինչ որ Քրիստոսից չէ՝ Նորա հակառակորդից է (Մատթ. ԺԲ. 30), ուրիմն այդպիսիների Հոգին հակառակորդի, ների, բիրած հոգին պէտք է լինի, ներ (յունարէն բնազրում «հակաքրիստոս») տօնելով տառեալըն անշուշտ մի տառանձնին անձնաւորեալ էակ չի հականում ինչպէս պարզ երեսում է թ. 18 հ.-ից ուր «նեռինք բազումք» յիշուած են, այլ նեռիներկայութիւնն է տառանում ամէն տեղ, ուր Քրիստոսի անուան ներքոյ Նորան հակառակ գործուում է և խօսուաւմ ների գալուսեան մասին, ասած է, արդէն տառաջուց քարոզողներ եղել են, և յիրաւէ Նոր կտակարանի շատ տեղերից տեսնում ենք, որ առաքելական համայնքի մէջ այն համոզմանքը կենդանի էր, թէ նախ քան Քրիստոսի երկրորդ անգամ գոյր և վիրջին գատաստան անելը՝ պէտք է չարը իւր բոլոր զօրւութեամբ յոյանուի, որպէս զի, այդոր ասած, աշխարհը հասունանայ գտառաստանի համար. և որովհետեւ գորա հետ մէկ անգ շատ վառ ցանկութիւն կար Քրիստոսի գտառաստն ըստ կարելոյն շուտ անունելու, ուստի Նորա անուան պէմ սկսուած ներքին և արտաքին հալած անքներն իրեւ չարի կամ հակաքրիստոսիան ոգու յոյանութիւն նկատուեցան * և նշան թ. գալլառեան մերձ լինելուն Յովհաննու գրուածների մէջ յատկապէս արծարծուում է այդ տեսութիւնը և Քրիստոսի հակառակ ողին

շատ տեղ անձնաւորեալ կերպով է նկարազպ բուռում. Ների զազափարի էութիւնն այս է, աւելի բազմակող նանի բացատրութիւն տալու համար պատմական մանրամասնութիւնն մէջ պէտք էր մանել որ մեզ շատ հեռու կատարել:

ՄԻ ՆԵՐՆԵՐԻՐ ԸՆՑՈՒԺԾԵՑԵՆԻ
ՈՒՍՏՐԵՑՎԱԿԱՆ ԳԻՐԾՈՒԵԽՈՒԹԵԱՆ
ՔԱՅՆԵԿՀԻՆԿԵՄՄԵԿԻ.

Ա գուշուած ուստրեցված կոշտած ուստրեցված կալանականներից ունանք առ ոչինչ են համարում եւ մինչեւ անզամ՝ ծաղրում են ... թէ այդպէս է, ուրիմն ինչի ներպայի շատ համալարաններ մնած գումարներ են միխում եւ ինչի շատ ականաւոր անձնաւորթիւնը այդ զիտութիւնը տանելու համար ժամանակառ են լինում: Նրեւի նորա հետոյ շնորհ անունը մնար մերու համոզած ենք, որ թէ մեր մեր հոգեւորականները Աստուծաբանութեան զիտութեամբ օժտեալ լինէին, մարդորսները ազգենուս մէջ մնայ գործել չեն համարձակութիւն: — Այսպիսի խորիթածութեամբ է վերջացնում Հ. Դափամանեանի իւր հարցումները որոնց մի քանիսի բացատրութիւնը աշխատեցնութ տալ նախորդ յօդուածով: Մենք մի քանի անզամ՝ փորձել ենք պարզել, որ աստուծաբանութիւն կոշտած չէն և ըստ լույսովին այն չէ, ինչ որ մեր ուստրմականները երեւակայումնեն այլ մի որիշ, քաղաքակիրթ աշխարհի նետ շփումն ունեցող եկեղեցւոյ համար անհրաժեշտ բան: բայց ոչ միայն թը անհրաժեշտ չը շարունակում են իրենց երգը երգել, այլ զեր վերջին օրերս մի անհրաժեշտ բանաւայ, որ սովորած լինելով տեղի խրաներ տալ քան խրատ լինել միացել է ղժքախտամար կրոնշտալտի մեծանուն աւագերեցի խրատը (ինձ մօտ մի' զայ սովորելու համար, թէ ինչպէս պէտք է լայ

* Տես Օր. թ. Թիսադ. Բ.